

Dünden Bugüne The Life Story of a Turkish Psychiatrist

Prof. Dr. Işık Sayıl

Değerli genç meslektaşım **Işın Baral Kulaksızoğlu**, onur konuğu olarak katıldığım 45. Ulusal Psikiyatri Kongresinde, Nöropsikiyatri Arşivi için bir yazı istedi. Deneyimleri, anıları aktaran bir yazı, yani bir yarım asrın öyküsünü... Nöropsikiyatri Arşivi devamlılığını koruyarak 1914'den bugüne ulaşabilen sanırım alanındaki tek bilimsel dergidir. Arada sorunlu dönemleri olmuştur. Sözlerime onları aşmasında ve bugüne ulaşmasında özveri ile çalışan değerli meslektaşımız Dr. İmadettin Akkök'ü saygı ile anarak başlamak istiyorum.

1959'da Bursa Kız Lisesinden Anka Üniversitesi Tıp Fakültesi ne 17 yaşında bir taşralı olarak başladığımdan bu yana çok zaman geçti, çok şeyler değişti. FKB ye üç fakülteden gelen yüzlerce öğrenci ile Fen Fakültesinde başladım. Ailemden ayrı tek başıma, Ankara ya, okula alışma sürecinde 1960 ihtilalini yaşadım. Fen Fakültesi bahçesinde atlı polislerin biz öğrencileri önüne katıp kovaladığı bir günde ensemde atın soluğunu hissederek kaçışımı anımsıyorum. Sınıfa döndüğümüzde bir arkadaşımızın elinde bir ayakkabı sallayarak, kimin diye seslenişi ile kendime geldiğim ayağımda ayakkabımın tekinin olmadığını fark etmiştim.

Bunun ardından asistanlık ve sonraki yıllarımda 12 Mart, 12 Eylül ve Özal ılı yılları yaşadım. Fikir Kulüplerinden Kürtçülük Hareketlerine geçişe, ülkenin giderek sağa kayışına, ortaçağ zihniyetine özentisi gösterilerine, Avrupa Birliği masalına üzülererek tanıklık ettim.

Ülke genelinde bunları yaşarken üniversitede YÖK'ün kuruluşuna, YÖK'e karşı hareketlerin sonrasında da YÖK'e bir umut ışığı olarak sarılırken YÖK'ün fethini gözlemledim.

Ülkemizde bunlar yaşanırken dünyada da çok büyük değişmelere tanıklık ettim. Dalga dalga yayılan öğrenci hareketlerinden, Kennedy' nin öldürülmesi Berlin Duvarının yıkılışı, çevreci hareketler, küreselleşme süreci bu arada sayabildiklerim...

Tıp Fakültesini 1965 de bitirdiğimde psikiyatri istediğim tek uzmanlık dalı idi. Ankara Tıp da yada Hacettepe Tıp da ihtisas yapma şansını elde ettim. Ancak, her iki okulda da kürsü başkanlarının keşke erkek olsaydın dediklerini üzülererek anımsıyorum. Erkek asistan tercihleri idi. Hacettepe de klinik bir türlü açılmamıştı. Ankara Tıp da Rasim Adasal'ın kliniğinde ihtisasa başladım.

Türkiye de psikiyatrinin gelişimini kendi profesyonel gelişimimle birlikte yaşadım. Ayhan Songar' ın bir kongrede söylediği gibi psikiyatrislerin iki elin parmaklarını geçmediği günlerden bugüne geldik. 1966'da II. Nöropsikiyatri Kongresiyle kongre deneyimlerim başladı. Birinci yıl asistanı olarak katıldığım İzmir kongresiyle o günlerin psikiyatri ailesini tanıdım. O günlerden bu günlere gelen yalnızca bilimsel değil değerli dostluklarla da zenginleştim.

Asistanlık günlerimde Rasim Adasal'ın kitapları dışında psikiyatri kitabı yoktu. Çok sonraları Mazhar Osman'ın ve İhsan Şükrü Aksel'in o tarihlerde yazılmış kitaplarını görmüştüm. Yabancı dilde kitaplara ulaşmaya çalışır, yurt dışında çıkan dergileri fakülte kütüphanesine aldirmek için uğraş verirdik. Bugün psikiyatrideki kitap ve bilimsel dergiler sayamayacağımız boyutlardadır. Klinikimizin ortak ürünü olan ve editörlük şansını da elde ettiğim çok kapsamlı bir psikiyatri kitabını da mevcutlara katmış bulunuyoruz. Bu kitap kendi kitaplarımın ötesinde onur duyduğum bir çalışma olmuştur.

Hocalarımızın peşinde daha fazla öğrenmek için iz sürerdik. Vizitler, hasta ile görüşme, olgu denetimleri, hasta takdimleri, seminerler, literatür saatleri derken asistanlık yıllarımı tamamladım. Araştırma yapma konusundaki deneyimlerimde "Ruhsal Bozukluklarda Tetiği Çeken Faktörler" konulu asistanlık tezim ile göçmen işçilerle yurt dışında yaptığım doçentlik tezimin çok önemli katkıları olmuştur. Bu konuda Fuat Göksel'in yönlendirici yaklaşımlarını saygı ile anıyorum. Gülören Ünlüoğlu ile bizim klinikte ve bazen de onun evindeki süpervizyon saatlerinin hasta hekim ilişkisi ve psiko terapi konusundaki eğitimimde önemli bir yeri vardır.

1982'de profesör titrini almama karşın uzun zaman bunun kullanılmasına izin çıkmadı. Çeşitli kliniklerden elliye yakın akademisyen, fakültenin proçent' leri olarak ünlendik.

Meslek yaşamımın son 20 yılını çok özel günler olarak anımsıyorum. Bu dönemde 1989'da "Ankara Üniversitesi Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi" nin kurulmasına öncülük ettim. Böylece Ankara Üniversitesi olarak bir koruyucu ruh sağlığı kurumuna kavuşmuş oldu. Merkezin kuruluşunda Amsterdam Kriz Merkezi örneğinden kalkarak Viyana modeli temel alınmıştır. Asistanımız Yasemin Sözen üç ay Viyana Kriz merkezine gönderilerek uygulamaya ilişkin ayrıntılar incelenmiş ve kuruluş gerçekleştirilmiştir. Kuruluş aşamasında o günün kürsü başkanı olan Coşkun Şarman ile rekrör yardımcısı olan ve çok erken kaybettiğimiz arkadaşımız Latif Çakıcı ve onun bilgilendirmesi ile devreye giren rektör Necdet Serin'in katkı ve desteklerini belirtmeden geçemem. Kriz Merkezi o günden günümüze fakültede ve üniversitede ve yurt dışı bağlantıları ile hizmet vermeye devam ediyor. Merkezin yayın organı olan Kriz Dergisi yılda üç kez kesintisiz yayınlanarak alanındaki özgün yerini sürdürmektedir.

Yine bu yıllarda üç dönem küsü başkanlığım oldu. Hocam Rasim Adasal'ın koltuğuna oturma mutluluğunu yaşadım. Kürsü başkanlığımda, milenyumda 36. Ulusal Psikiyatri Kongresini Ankara Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı olarak gerçekleştirdik. Kongre arifesinde ilk torunumuzun dünyaya gldiğini söylemeden geçemeyeceğim. Benim çok heyecan ve mutluluk yaşadığım günlerdi.

1973'de, 1959 tıp fakültesi giriş sınavında tanıdığım Gıyas Ünsal'ın kürsü başkanı olduğu dönemde Celal Köksal'ın desteği ile yurt dışına bir senelik gidişim olmuştur. Bu mesleğimle ilgili ilk yurt dışı deneyimimdi. Toplumla bütünleştirilmiş ruhsağlığı uygulamalarının ilklerinden olan Amsterdam örneğiyle böylece tanıştım. Daha sonra bu uygulamaların gerçekleştirildiği dönemlerde Oslo ve Vaşova da bulundum. Toplumla bütünleşme, ruh sağlığı hizmetlerini bireylerin yaşadığı ortama taşıma süreci ülkemizde de Faruk Bayülkem ile 1962'de ruh sağlığı dispanserlerinin kuruluşu ile başlatılmıştır. Ancak, bunlar

sürdürülemediği 1964'de ilki olmak üzere gerçekleştirilen ulusal ruh sağlığı politikaları geliştirme toplantıları DSÖ bağlantılı olarak da sürdürülmüştür. Ancak günümüzdek kadar böyle bir düzenlemenin bir türlü gerçekleştirilemediğine üzülenek tanık oldum.Bu gün AB de hatta beğenmediğimiz bir çok üçüncü dünya ülkelerinde ruh sağlığı politikası mevcuttur. Bu meslek yaşamımın en üzücü anısı olarak kalacaktır.

Yine bu dönemde ,1992'de Türkiye Sosyal Psikiyatri Derneğini , Oğuz Bersun ve Kriz Merkezi çalışanları ile kurduk. Ruh sağlığı alanında çalışan tüm profesyonelleri birleştiren bir sivil toplum örgütü olarak her yıl yaptığımız kongrelerle tanındık. Psikiyatridi toplumla bütünleştirme yönünde önemli katkılarımız oldu.Bu alandaki çalışmaları ile bilinen, kliniğimizin kurucusu Rasim Adasal adına bir ödül verilmesini de başlattık

İntihar Öleme Derneği ikinci sivil toplum örgütü çalışmamdı. Toplumda ve hatta profesyonel düzeyde tabu olan bir konuda mevcut boşluğu dolduracak bir adımdı. Uluslararası İntihar Öleme Derneği (IASP) ile de iletişime geçtik. DSÖ bağlantılı intihar girişimleri üstüne uluslararası çalışmalarımız da bu adımı atmada bizi yüreklendirmişti.

Çok önemsedğim bir diğer uygulama da 1998'de kurduğumuz Disiplinler Arası Sosyal Psikiyatri Anabilim Dalı olmuştur. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü nde bir yüksek lisans programı olarak başlatılan bu çalışma o günden bu yana ruh sağlığı alanında çalışan profesyonellerin eğitiminde önemli bir kurum olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Aile hekimleri, halk sağlığı uzmanları, pratisyenler , hemşireler, sosyal hizmet uzmanları, rehber öğretmenler, psikologlar, sosyologlar ve ruh hastalarının rehabilitasyonunda çalışanlar bu programa katılabilmektedirler.

Muharrem Özsan ın özel gayretleri ile modern bir psikiyatri kliniğine kavuştuğumuz günden bu yana klinik kadrosu giderek zenginleşti.Pekçok birim kuruldu.Klinikteki erkek egemen kadrodan kadın profesyonellerin de söz sahibi olduğu bir yapıya ulaşıldı.

Bilgisayarın yaşamımıza ve akademik çalışmalara girişiyle eğitimdeki olanaklar arttı.Uluslararası düzeyde bilgilenme şansı elde edildi. Uluslararası kongrelere katılımın artışı ile genç profesyonellerin ufku genişledi.Çok merkezli çalışmalarla yabancı uzmanlarla iletişim ve işbirliği olanakları doğdu.

Yine son dönemde psikiyatridin şaşırtıcı düzeylerde geliştiğine şahit oldum.Tedavi olanakları yeni ilaçların devreye girmesi ile hızla arttı.Psikiyatridin çağraş, modern düzeyde bir bilim dalı olarak genel tıpta ve toplum içinde bugünkü saygın konumuna ulaştığını görmek mutluluğumu yaşadım. Dünkü intörnlerimle bugünün profesörleri olarak çalışma şansına ulaştım.

Bugün ulaşılan yer, yüz yılı bulan bir uğraşın sonucudur.Dört beş nesillik bir çabayı içermektedir. Edinimlerimizi erozyona uğratmadan çağdaşa yürümek zamanıdır. Üzülenek belirtmek isterim ki ortaçağ zihniyetine doğru sürüklenmeye çalışılan toplumumuzda bizden sonra gelenleri zorlu bir çalışma beklemektedir. Yerimizi alanların bizleri çoktan aştığını görmenin rahatlığı içinde ,ilkele dönük çabaların sonuçsuz kalacağına inanıyorum. Psikiyatrist yalnızca klinikten,hastalarından değil toplumun ruh sağlığından da sorumludur.Koruyucu ruh sağlığı çalışmaları çerçevesinde klinik dışında toplumsal boyutta da onu bekleyen pek çok görev olduğunu unutmamalıdır.

Halen muayenehane çalışmalarımın yanı sıra, sivil toplum örgütleri ile işbirliği içinde yürütülen, ruh sağlığı alanında çalışan profesyonelleri ve toplumu bilgilendirme amaçlı toplantılara katılmaktayım . Ben her zaman, her koşulda yapabileceğimiz birşeyler olduğuna hep inanmışımdır.

Prof. Dr. Işık SAYIL